МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет

The John Paul II Catholic University (Lublin, Poland)
Warsaw University of Maria Sklodowska-Curie
(Czestochowa, Poland)
Ташкентський державний технічний університет імені Іслама Карімова (Ташкент, Узбекистан)
Бакинський державний університет (Баку, Азербайджан)

X Міжнародна науково-практична конференція

АВІАЦІЙНА ТА ЕКСТРЕМАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ У КОНТЕКСТІ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ДОСЯГНЕНЬ

25-26 травня 2017 року

Збірник наукових праць

Київ 2017

УДК 159.9:629.7.001.76 (063)
ББК ю941.3я431
А 202

Авіаційна та екстремальна психологія у контексті технологічних досягнень: збірник наукових праць / за заг. ред. Л.В. Помиткіної, Т.В. Вашеки, О.В. Сечейко. – К. : Аграр Медіа Груп, 2017. – 340 с.

Збірник містить матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції з актуальних проблем авіаційної та екстремальної психології в умовах глобалізованого мережевого соціуму, що відбулася 25-26 травня 2017 року на кафедрі авіаційної психології Навчально-наукового Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету.

Організаційний комітет

Голова організаційного комітету:

Помиткіна Л.В. – д-р психол. наук, проф., зав.кафедри авіаційної психології НН ГМІ Національного авіаційного університету, м. Київ.

Заступник голови організаційного комітету:

Руденко М.П. – генерал-майор запасу Повітряних Сил України, льотчик морської авіації, канд. військ. наук, доцент, проф. кафедри авіаційної психології НН ГМІ Національного авіаційного університету, м. Київ

Члени оргкомітету:

Гічан І.С. – канд. психол. наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології НН ГМІ Національного авіаційного університету, м. Київ

Долгова О.М. – канд. біол. наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології НН ГМІ Національного авіаційного університету, м. Київ

Фесюк І.В. – психолог кафедри авіаційної психології НН ГМІ Національного авіаційного університету, м. Київ

Рецензенти:

Панок В.Г. – директор Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи, д-р психол.наук, проф., проф. кафедри авіаційної психології НН ГМІ Національного авіаційного університету, м. Київ

Булах І.С. – доктор психологічних наук, професор, декан факультету психології Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова, м. Київ

Рекомендовано до друку Вченою радою Навчально-наукового Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету (протокол № 4 від 17 травня 2017 р.)

ISBN

© Колектив авторів, 2017

© Національний авіаційний університет, 2017

Вікторія Цибульська
психолог кафедри авіаційної психології
НН ГМІ НАУ
м. Київ (Україна)

ВПЛИВ ЖИТТЄВОЇ ПОЗИЦІЇ НА ЗАДОВОЛЕНІСТЬ ЖИТТЯМ МАЙБУТНІХ АВІАДИСПЕТЧЕРІВ

Актуальність дослідження полягає в тому, що прийняття рішення з визначення життєвої позиції є важливою складовою особистісного розвитку кожної особистості.

Загалом життєва позиція - це ідеали, переконання і цінності особистості, які концентрують в собі всі головні принципи та стратегії поведінки людини та загалом її діяльності.

Процес формування життєвої позиції особистості включає в себе великий комплекс об'єктивних і суб'єктивних умов та процесів, серед яких - засвоєння особистістю певного світогляду, різноманітних знань, вироблення переконань, соціальних і професійних навичок, розвиток міжособистісних відносин, прилучення її до трудової та громадсько-політичної діяльності. [3, с.159]

Предметом наукового дослідження життєва позиція особистості стає у працях А.Архангельського, В.Єфімова, В.Маркіна, І.Хобти та інших.

Б.Д. Паригін також говорить про зв'язок позиції людини з тією роллю, яку вона виконує відповідно до її соціального стану і конкретної ситуації. Життєва позиція особистості за К.О. Абульхановою-Славською, - це сукупність її життєвих відносин, а також спосіб їх реалізації, що відповідає (або не відповідає) потребам, цінностям особистості. Е. Берн вважав, що життєва позиція вибудовується в ранньому дитинстві (від трьох до семи років) з метою виправдати рішення, засноване на більш ранньому досвіді. [1, с.25]

Метою статті є висвітлення та теоретичне обґрунтування впливу життєвої позиції на задоволеність життям у майбутніх авіадиспетчерів.

Поняття задоволеності життям є комплексним і багатошаровим. Задоволеність - термін з дуже широким значенням, дуже поширений і в зв'язку з цим має область визначення з розмитими межами.

Безпосередній вплив на задоволеність життям робить настрій, психічний стан, та психологічна стійкість особистості. Майкл Аргайл вживає поняття задоволеність життям і щастя як тотожні. «Щастя можна розглядати як усвідомлення своєї задоволеності життям або як частоту і інтенсивність позитивних емоцій». [2, с.38]

У 1976 році Ендрюс і Уайтні зафіксували три компоненти, з яких складається суб'єктивне благополуччя: задоволеність життям, позитивні емоції та негативні емоції. Суб'єктивне благополуччя тим вище, чим більше у людини позитивних емоцій, чим менше негативних емоцій і чим більше задоволеність власним життям, яка не є чисто емоційною оцінкою, а включає момент когнітивного судження.

На початку 40-х років, відомий американський психолог Е.Л. Торндайк склав перелік факторів задоволеності життям, названий їм "умовами хорошого життя":

1. Задоволення фізичних потреб.
2. Задоволення потреб в активності (психічної та фізичної).
3. Задоволення соціальних потреб (дружні стосунки, належність до організованих груп, панування над іншими, служіння іншим)
4. Особисті успіхи (визнання з боку інших, самоповагу). [5, с.95]

Задоволеність життям в цілому або її окремими сферами можна виміряти за допомогою самозвітів. Дослідження показують: більшість людей вважає, що їх рівень задоволеності життям перевищує середні показники - 70% від максимально можливого. На даний момент немає чітких даних про те, які сфери більше всього впливають на задоволеність життям хоча в більшості областей були виявлені обидва напрямки причинного зв'язку.

Було проведено емпіричне дослідження метою якого було встановлення впливу життєвої позиції та задоволеністю життям майбутніх авіадиспетчерів. В дослідженні прийняли участь 50 респондентів.

Для емпіричного дослідження використовувався психодіагностичний метод, в ході якого застосовувались 4 методики: методика «Смисло-життєві орієнтації» (СЖО) Д.А. Леонтьєва, опитувальник життєвої позиції (Е. Берн), методика визначення оптимізму і песимізму, шкала самооцінки якості життя, опитувальник «Задоволеність життям» (М.М. Мельникова) [4, с.274]

Вибір цих методик був зумовлений тим, що вони найчіткіше відображають завдання нашого дослідження, мають високу діагностичну здатність, стандартизованість. Важливим аргументом на користь цих методик є також можливість їх застосування у групі.

У даній роботі було досліджено емпіричним шляхом види життєвої позиції майбутніх авіадиспетчерів, а також їх показники задоволеності життям.

Було встановлено, що за методикою «смисло-життєві орієнтації» високий рівень мають такі показники як: цілі життя у 44,8% респондентів, процес життя 28% опитаних, результат життя задовольняє 39,2% людей, локус контролю «Я» на високому рівні мають 42% респондентів, а локус контролю «Життя» 33,6% вибірки. Такі показники свідчать про досить позитивне сприйняття навколишнього середовища майбутніми авіадиспетчерами. За результатами опитувальника «Задоволеність життям» високий рівень включеності в життя мають 44,8% опитаних. І досить низькі показники дані респонденти мають за шкалами «розчарування в житті», «втома від життя», «тривога за майбутнє» такі показники говорять про те що в загальному дані респонденти досить активні та включені в процес життя, вони позитивно сприймають його перебіг та проміжні результати, а також з позитивом дивляться в майбутнє.

За результатами методики визначення оптимізму та песимізму можна сказати, що дана вибірка, яка складалась із 50 майбутніх авіадиспетчерів, половина респондентів вважає себе реалістами, 44% оптимістами і всього 6 % песимістами. За шкалою самооцінки якості життя більшість респондентів показали високий рівень за наступними шкалами: особисті досягнення та оптимістичність, також на середньому рівні розмістились шкали: робота, здоров'я, спілкування з друзями, підтримка та самоконтроль, що свідчить про те, що в більшості з перелічених шкал або середні, або високі показники, а отже респонденти відзначають перебіг подій в їх житті як позитивний і задоволені якістю свого життя. Також проводилось дослідження життєвої позиції за методикою Берна, і було встановлено, що більшість респондентів надають перевагу життєвим позиціям «я хороший – ти хороший», «я хороший – ти поганий».

Було статистично досліджено вплив життєвої позиції на задоволеність життям майбутніх авіадиспетчерів. В результаті кореляційного аналізу було встановлено, що життєва позиція «я хороший – ти хороший» впливає на цілі життя, результат життя, та локус контролю «життя», а також на життєву включеність. І за такого вибору життєвої позиції людина відчуває задоволеність в особистісних досягненнях, спілкуванні з друзями, відчуває підтримку та оптимістичність.

Вибір життєвої позиції «я хороший – ти поганий» впливає на процес життя, локус контролю «Я», та на тривогу за майбутнє. Також дана життєва позиція дозволяє відчути задоволеність в спілкуванні з друзями та оптимістично дивитись світ.

Якщо ж було обрано життєву позицію «я поганий – ти хороший», то значний вплив спостерігається на відчуття задоволеності результатами життя, та локусом контролю «Я», а також це відбивається на відчутті напруженості та збільшеному самоконтролю в такій ситуації людина починає відчувати втому від життя та розчарування.

Разом з тим вибір життєвої позиції, яку Е.Берн назвав «я поганий – ти поганий» значним чином впливає на локус контролю «Життя», людина починає відчувати розгубленість та тривогу за майбутнє, і з'являється відчуття незадоволення, яке проявляється в надмірному напруженні, самоконтролі та частому переживанні негативних емоцій.

Також варто зазначити, що оптимістичне ставлення до життя допомагає зберегти включеність в життя, відчувати задоволеність особистими досягненнями, спілкуванням з друзями, відчувати підтримку оточуючих та зменшити кількість негативних емоцій так само як і уникнути розчарування в житті, втоми від життя та тривоги за майбутнє.

Так як встановлені кореляції мали статистичну значимість на рівні 0,05, та на рівні 0,01, то можна вважати встановлені кореляції статистично значущими, тобто в даній роботі було встановлено вплив життєвої позиції на задоволеність життям майбутніх авіадиспетчерів.

Література

1. Абульханова-Славская К. А. Стратегия жизни / Ксения Александровна Абульханова-Славская. – М. : Мысль, 1991. – 299 с.
2. Аргайл М. Психология счастья.- СПб: Питер, 2003.- 271с.
3. Берн Е.Трансактный анализ и психотерапия- Пр.: Братство,1992.-224 с.)
4. Словарь-справочник по психодиагностике — СПб.: Питер Ком, 1999. — 528 с.
5. Торндайк Э., Уотсон Дж. Бихевиоризм. Москва, 1998